

Šta građani Srbije misle o otvaranju rudnika litijuma u okolini Loznice

- Telefonska anketa IIC Demostat na uzorku od 1200 ispitanika -

• <i>Telefonska anketa na uzorku od 1200 punoletnih građana Srbije, obavljena u drugoj polovini jula 2021. godine.</i>
• <i>Postotak odbijanja: da bi se došlo do jednog ispitanika trebalo je okrenuti 5-6 brojeva telefona</i>
• <i>Realizacija: istraživački tim IIC Demostat, rukovodilac tima Srećko Mihailović, sociolog</i>

Tabela 1: Briga za životnu sredinu ili za ekonomsku korist bez obzira na ekološku štetu (u %)

	Kako je sada u Srbiji	Kako bi trebalo da bude
Briga za zaštitu životne sredine	13	71
Briga za ekonomsku korist	83	17
Nešto između	4	12
Ukupno	100	100

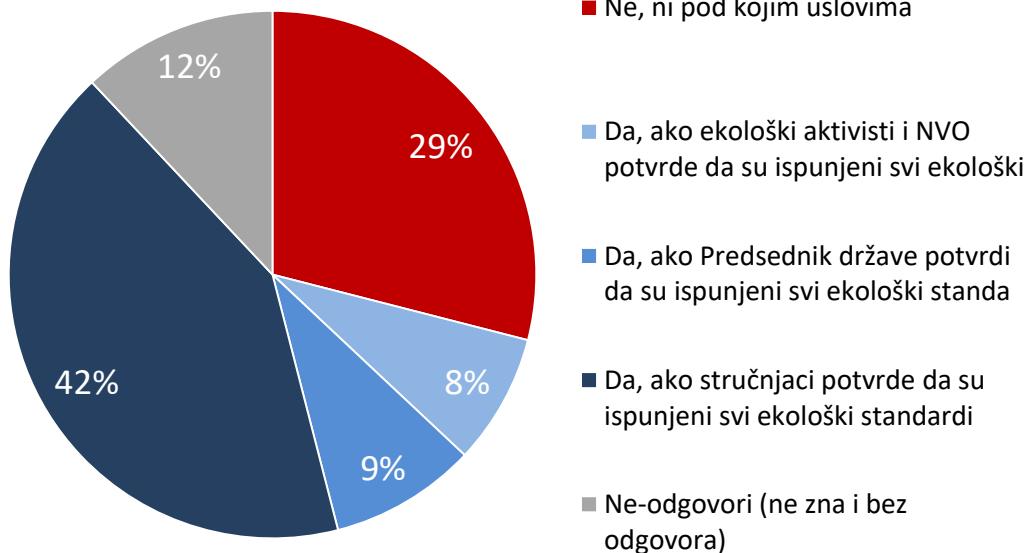
Homo sapiens može da opstane samo u suživotu sa prirodom. Priroda je životna sredina ljudskog bića, uostalom kao i za svaka druga živa bića. Zloupotrebom prirode, njenim uništavanjem čovek radi protiv sebe. U krajnjoj liniji, uništavanje neobnovljive prirode vodi ljudski rod ka svojevrsnom samoubistvu. – Ove banalne istine, padaju pred golim obogotvorenjem profita, pred ekstremnom glorifikacijom ekonomske koristi i pred svakojakim podređivanjem svega i svačega ekonomskoj računici bez čoveka ili protiv čoveka.

Pitali smo u telefonskom razgovoru 1200 slučajno izabranih punoletnih građana Srbije *Da li se u Srbiji više brine o zaštiti životne sredine ili o ekonomskoj koristi bez obzira na ekološku štetu?* Potom smo pitali: *A kako bi trebalo da bude da građanima Srbije bude bolje?*

Po prvom odgovoru, 83% ispitanika je reklo da se danas u Srbiji više brine o ekonomskoj koristi bez obzira na ekološku štetu, a samo 13% je dalo prednost zaštiti životne sredine. Po drugom odgovoru, 71% ispitanika je reklo da bi za Srbiju bilo bolje da se više brine za zaštitu životne sredine, a 17% se izjasnilo za ekonomsku korist.

Grafikon 1: Da li kompaniji Rio Tinto dati dozvolu za otvaranje rudnika

„Ukoliko otvaranje rudnika Rio Tinta donosi stvarnu mogućnost ekonomskog napretka cele Srbije i svih njenih građana, pod kojim uslovima bi i da li bi mu trebalo dati dozvolu za rad?“ (prvonavedeni odgovor)

Na pitanje da li bi Kompaniji Rio Tinto trebalo ili ne bi trebalo dati dozvolu za rad, odgovore je dalo 88% ispitanika, dok 12% nije znalo da odgovori ili nije imalo mišljenje o tome.

Od svih 1200 ispitanika, kad gledamo samo prvi od navedenih odgovora, 29% je reklo: *Ne, ni pod kojima uslovima!* Tri petine ispitanika (59%) je navelo neke uslove.

Među navedenim uslovima dominira pozivanje na mišljenje stručnjaka, tj. ako oni potvrde da su ispunjeni svi ekološki standardi. To je mišljenje 42% od svih ispitanika.

Svaki jedanaesti ispitanik (9%) je svoje pozitivno mišljenje uslovio potvrdom predsednika države da su ispunjeni svi ekološki standardi. Gotovo isto toliko ispitanika (8%) potvrdu o ispunjenosti ekostandarda bi tražilo od ekoloških aktivista i nevladinih organizacija.

Grafikon 2: Da li kompaniji Rio Tinto dati dozvolu za otvaranje rudnika – zbirno višestruki odgovori

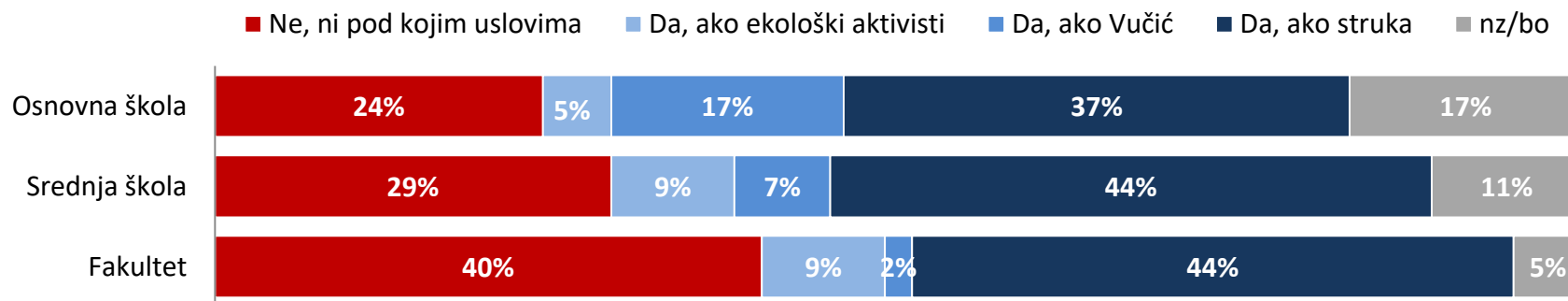

Ispitanici koji su uslovljavali svoj pozitivan odgovor za davanje dozvole za otvaranje rudnika potvrdom o ispunjenosti ekoloških uslova od strane Kompanije Rio Tinto, mogli su da daju jedan ili dva ili tri odgovora i tu priliku je imalo 706 ispitanika i oni su dali ukupno 1.097 odgovora (ili 1,55 odgovora po ispitaniku).

Uz uvažavanje drugog i trećeg odgovora na pitanje o uslovima pod kojima bi se dala dozvola za rad na otvaranju rudnika Kompaniji Rio Tinto, postotak pozivanja na potvrdu postignutih ekoloških standarda od strane ekoloških aktivista popeo se sa 8% na 22%, od strane predsednika države sa 9% na 19% i sa potvrdom od strane stručnjaka sa 42% na 49%.

Ukoliko saberemo sve aktere čija se potvrda tražila i u odnosu na taj broj računamo postotke, onda vidimo da se najčešće očekuje potvrda stručnjaka – 54%, potom eko aktivista – 25% i A. Vučića - 21%.

Grafikon 3: Mišljenje o davanju dozvole za rudnik litijuma i nezavisne varijable – školska sprema

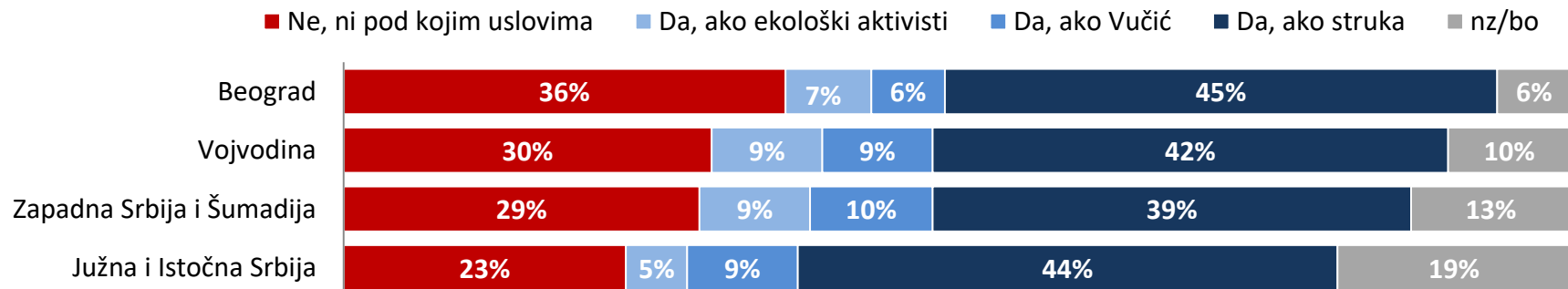

Ispitali smo povezanost mišljenja o davanju dozvole Kompaniji Rio Tinto za rudnik litijuma i četiri grupe korelata: 1) nezavisne socio-demografske varijable (pol, starost, školska sprema, broj dece u porodici, samoocena socio-klasnog položaja, regionalna pripadnost), 2) teme socijalnog rasepa, 3) poverenje i nepoverenje u društvene i političke institucije, i 4) izborna opredeljenja građana.

Socio-demografske varijable su statistički značajno ali nisko povezane sa stavovima i mišljenjima ispitanika o davanju dozvole za rudnik litijuma. Pokazaćemo to na primeru školske spreme ispitanika i njihove regionalne pripadnosti.

Sa sve višim nivoom školske spreme raste postotak ispitanika koji bezuslovno odbacuju mogućnost dozvole za otvaranje rudnika litijuma (24%-29%-40%); sa rastom školske spreme opada postotak ispitanika koji se pozivaju na stav predsednika države (17%-7%-2%) i opada broj ispitanika koji nisu odgovorili na ovo pitanje (17%-11%-5%).

Grafikon 4: Mišljenje o davanju dozvole za rudnik litijuma i nezavisne varijable – Regionalna pripadnost ispitanika

Očekivali smo da će među ispitanicima iz regiona Zapadne Srbije i Šumadije biti najveći postotak onih koji bezuslovno odbacuju mogućnost dozvole za otvaranje rudnika litijuma. Međutim nije tako, ovi ispitanici sa 29% odbacivanja mogućnosti dozvole su tek na trećem mestu, iza njih su ispitanici iz Južne i Istočne Srbije sa 23%, a ispred ispitanici iz Vojvodine sa 30% i ispitanici iz beogradskog regiona sa 36%.

Značajne su još razlike u broju ne-odgovora; Beograd 6%, Vojvodina 10%, Zapadna Srbija i Šumadija 13% i Južna i Istočna Srbija 19%.

Tabela 2: Mišljenje o davanju dozvole za rudnik litijuma i nezavisne varijable – Stav o poželjnim partijskim identitetima

	Ne, ni pod kojim uslovima	Da, ako ekološki aktivisti	Da, ako Vučić	Da, ako struka	nz/bo
Da sve partije budu iste	14	9	18	44	15
Nešto između	38	13	3	34	12
Da sve partije budu različite	35	7	6	42	10

Cramer's V = 0,20 Contingency Coefficient = 0,36

Sa mišljenjem o davanju dozvole za rudnik litijuma u osrednjoj pa i visokoj korelaciji su pojedine teme koje u nas označavaju socijalni i politički rascep. Tako je, na primer, ovo mišljenje značajno i visoko povezano sa stavom o poželjnim partijskim identitetima, odnosno sa rascepom na liniji jednopartijski – višepartijski sistem. Ispitanici koji preferiraju vrednost „da sve partije budu iste“ što je faktički preferencija jednopartijskog političkog sistema u znatno manjoj meri zastupaju bezuslovno odbacivanje mogućnosti dozvole za otvaranje rudnika litijuma (14%) i češće od ostalih mogućnost dozvole vezuju za mišljenje Vučića. Sa druge strane, ispitanici koji zastupaju stav „da sve partije budu različite“ što je faktički preferencije višepartijskog sistema, dva i po puta češće bezuslovno odbacuju mogućnost dobijanje dozvole za otvaranje rudnika litijuma (35%) i tri puta ređe svoj stav vezuju za mišljenje predsednika države, Aleksandra Vučića (6%).

Tabela 3: Mišljenje o davanju dozvole za rudnik litijuma i nezavisne varijable – Stav o otvorenosti ili zatvorenosti medija

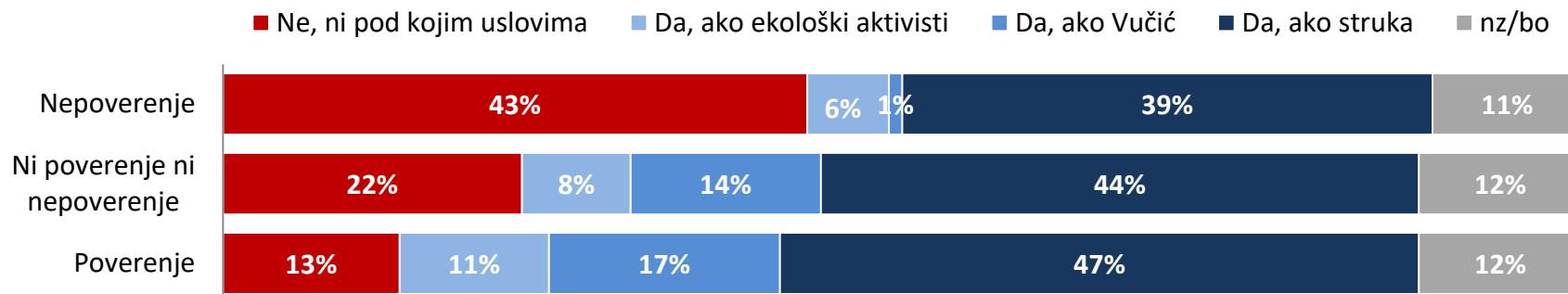
	Ne, ni pod kojim uslovima	Da, ako ekološki aktivisti	Da, ako Vučić	Da, ako struka	nz/bo
Mediji su otvoreni	18	6	14	52	10
Nešto između	13	0	16	34	37
Mediji su zatvoreni	41	9	4	34	12

Cramer's V = 0,24 Contingency Coefficient = 0,32

Drugi primer povezanosti mišljenja o davanju dozvole za rudnik litijuma i tema socijalnog i političkog rascepa situiran je u sukob na relaciji otvoreni – zatvoreni mediji (koeficijent kontingencije iznosi 0,32). Ispitanici koji smatraju da su mediji u Srbiji jednako otvoreni i za partije opozicije i za partije na vlasti u manjoj meri zastupaju stav da ni pod kojim uslovima Kompaniji Rio Tinto ne treba dati dozvolu za otvaranje rudnika (18%), za razliku od ispitanika koji smatraju da mediji nisu podjednako otvoreni za partije opozicije i partije vlasti koji nešto više od dva puta (41%) misle da dozvolu za rudnik ne treba dati ni pod kakvim uslovima. Ovome treba dodati da je prvima tri i po puta češće važno mišljenje predsednika države o ispunjenosti ekoloških uslova za dozvolu (14% prema 4%).

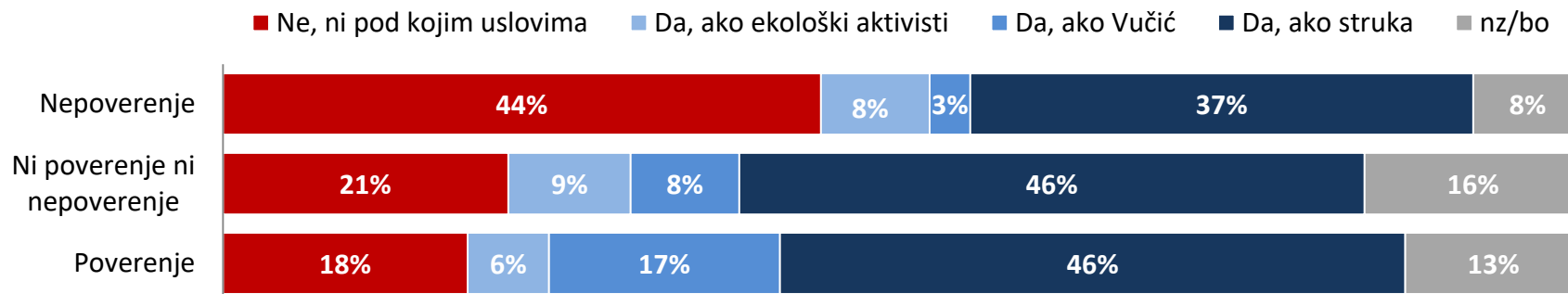
Grafikon 5: Mišljenje o davanju dozvole za rudnik litijuma i nezavisne varijable –Poverenje u Parlament

Mišljenje o davanju dozvole za rudnik litijuma je statistički značajno i u osrednjoj pa i visokoj korelaciji sa poverenjem, odnosno nepoverenjem u društvene i političke institucije. Pogledajmo prvo ovu povezanost na primeru ne/poverenja u parlament Srbije (Cramer's $V = 0,20$; Contingency Coefficient $= 0,37$).

Ispitanici koji imaju poverenje u Parlament tri puta manje zastupaju bezuslovno odbijanje dozvole za rudnik (13% prema 43%), sedamnaest puta češće se oslanjaju na mišljenje A. Vučića (17% prema 1%), dva puta češće se oslanjaju na mišljenja ekoloških aktivista (11% prema 6%) i nešto češće se povode za mišljenjem stručnjaka (47% prema 39%).

Grafikon 6: Mišljenje o davanju dozvole za rudnik litijuma i nezavisne varijable –Poverenje u RTS

Drugi primer povezanosti ne/poverenja i mišljenja o davanju dozvole za rudnik litijuma odnosi se na ne/poverenje u javni servis, odnosno u Radio televiziju Srbije (Cramer's $V = 0,19$; Contingency Coefficient $= 0,36$). Primer je, inače, prilično sličan prethodnom.

Ispitanici koji imaju poverenje u javni servis dva i po puta manje se opredeljuju za bezuslovno odbacivanje mogućnosti dozvole otvaranja rudnika litijuma u odnosu na ispitanike koji nemaju poverenja u RTS (18% prema 44%). S druge strane gotovo šest puta češće se oslanjaju na mišljenje Aleksandra Vučića (17% prema 3%). Tu je na kraju i razlika u postotku pozivanja na mišljenje stručnjaka – oni koji imaju poverenje u RTS nešto češće se pozivaju na stručnjake u odnosu na one ispitanike koji nemaju poverenja u RTS (46% prema 37%).

Tabela 3: Mišljenje o davanju dozvole za rudnik litijuma i nezavisne varijable – Glasanje na poslednjim predsedničkim izborima 2017. godine

Glasovi za...	Ne, ni pod kojim uslovima - 29%	Da, ako ekološki aktivisti - 8%	Da, ako Vučić - 9%	Da, ako struka - 42%	nz/bo – 12%
Saša Janković	56	6	0	33	5
Luka Maksimović	40	11	0	46	3
Aleksandar Vučić	14	7	15	49	15
Ostali	36	8	1	48	7

Cramer's V =0,25; Contingency Coefficient =0,40

Iz grupe varijabli koje se odnose na izbornu opredeljenje uzeli smo primer izbornog opredeljenja sa poslednjih predsedničkih izbora iz 2017. godine (*Cramer's V =0,25; Contingency Coefficient =0,40*) i primer „najave“ izbornog opredeljenja na parlamentarnim izborima sledeće 2022. godine (*Cramer's V =0,19; Contingency Coefficient =0,35*).

Najizrazitija je razlika između glasača Saše Jankovića i glasača Aleksandra Vučića. Glasaci Saše Jankovića se četiri puta više izjašnjavaju za безусловno odbijanje dozvole za otvaranje rudnika u odnosu na Vučićeve glasače (56% prema 14%), a na drugoj strani Vučićevi glasači se češće pozivaju na mišljenje struke (49%) nego glasači Saše Jankovića (33%). I da na kraju još pomenemo da su svi oni koji se pozivaju na vučićevo mišljenje o otvaranju rudnika Vučićevi glasači. Tu je i podatak da je među Vučićevim glasačima tri puta više ne-odgovora nego među glasačima Saše Jankovića (15% prema 5%).

Tabela 3: Mišljenje o davanju dozvole za rudnik litijuma i nezavisne varijable – Glasanje na budućim parlamentarnim izborima 2022. godine

Glasovi za...	Ne, ni pod kojim uslovima - 29%	Da, ako ekološki aktivisti - 8%	Da, ako Vučić - 9%	Da, ako struka - 42%	nz/bo - 12%
Stranke vlasti	14	7	17	51	11
Stranke bojkot opozicije	53	5	1	31	10
Opozicija izašla na izbore	27	9	1	59	4
Neimenovana opozicija	39	8	5	39	9
Neodlučni glasači	31	12	6	35	16
Apstinenti	35	8	7	35	15

Cramer's V = 0,19; Contingency Coefficient = 0,35

Koeficijent kontingencije između mišljenja o davanju dozvole za otvaranje rudnika litijuma i izbornog opredeljenja građana na parlamentarnim izborima planiranim za 2022. godinu, iznosi 0,35, a Kramerovo V - 0,19.

Najizrazitije razlike u mišljenju o davanju dozvola za otvaranje rudnika je razlika između najavljenih glasača stranaka na vlasti i najavljenih glasača stranaka bojkot opozicije kako smo radno nazvali stranke koje su bojkotovale prethodne izbore. Glasači partija vlasti gotovo četiri puta manje optiraju bezuslovno odbijanje dozvole za rudnik litijuma nego što to čine glasači bojkot opozicije (14% prema 53%). Znatno češće se na mišljenje struke pozivaju glasači stranaka na vlasti (51%) nego glasači bojkot opozicije (31%). I na kraju, sasvim razumljivo na Vučića se poziva 17% pristalica stranaka vlasti i samo 1% pristalica bojkot stranaka.

Sve u svemu, hteli to ili ne protestanti protiv rudnika litijuma, stav prema otvaranju rudnika je političko pitanje.